# Aduersus Iacobi Omphalii maledicta, pro Rege Francorum Christianissimo defensio.

# Cum ante diem III

Calend. Octobris Colonia discederẽ, vnáque ciuis vnus Treuerẽsis, & Poloni duo nobiles iter facerẽt: ecce nobis suauissime de rebus multis colloquentibus (vt ferè viatorum mos est) derepente aduenit Iacobus Omphalius, quem statim, vt decuit, omnes benignè salutauimus, paucáque primo inter nos de vrbis situ & aeris temperie: deinde Treuerensis ille: Quoniam, inquit, Omphali te nobis siue fortuna, siue deus aliquis comitem adiunxit, quem ea esse apud illustrissimũ principẽ gratia intelligimus, vt grauioribus negotiis non intersis tantum, sed pro tua singulari prudentia & eruditione præsis: gratissimum nobis omnibus feceris (vt pro eis etiã loquar) si à capite orsus, Cleuẽsem causam explicaris. Audimus enim te, cum Cæsar in Germaniam venisset, deprecatorẽ, nunc in pacis & amicitiæ fœdere, quod inter eos initum est, conciliatorem & penè arbitrum fuisse: in quo (vt libere tecum agam) id ab omnibus reprehenditur, quòd etsi à vobis fortasse tumultuanti propterea Germaniæ opem allatam videmus: satis tamen intelligitur sic Hispanos & Italos censere, timore vos & ignauia, non patriæ vtilitate adductos omnia Cæsari concessisse. Quæ vt minimè fortasse digna sunt, in qui-

bus refellendis operam consumas: ita maxime ad tuam & Germanorum omniũ dignitatem pertinet, certi aliquid extare, quod aduersus extraneorũ calumnias opponamus. Res enim ipsa se quoquomodo tuetur, quòd Cleuẽsis subditus & viribus longe inferior, cum domino & potẽtiore decertare noluerit: sed ipsum se ad pedes Cæsaris abiecisse supplicem, nescio quantum commodi attulerit, habuit certe dignitatis parum. Et nos, inquã, satis mirari non possumus quid principibus Germaniæ in mentem veniat, vt eiusmodi exẽplum in se statuant, non minus perniciosum, quàm inhonestum. Ad quæ omnia bene longa oratione respõdit Omphalius, cuius summa tantum capita attingam, quòd & otii mihi nõ satis suppetat, & minime necessarium esse, aut ad rem pertinere ducam, singula persequi: in quibus ferè talium hominum oratio cõsumi solet. Primum id fuit, Regem Galliæ belli authorem fidẽ Cleuensi non seruasse: ipsùmque propterea ab omnibus proditum & destitutũ, victoris leges, vel inuitum accepisse: in quo clementiæ Cæsaris luculentissimum extare testimonium, quòd ei quem perdere poterat, vltro pepercisset. Cancellarium ducis Cleuensis magnam eo nomine culpam sustinere, quòd induciarũ pactum (quod principũ quorũdam legati, in quibus & ipse Omphalius erat, magno negotio à Cæsarianis obtinuerãt) teme-

re repudiasset.Non fuisse æquum Principes Electores,reliquósque Germaniæ status (vt vocant) tam magnam eius belli nomine rerũ suarum iacturam facere, quòd amissa vectigalia & portoria, interclusa rerum omnium cõmercia essent: sine quibus vix se Germania sustentare posset. Deum Opt.Max. singulari quodam consilio eo Cleuensem redegisse, vt lasciuienti Germaniæ libertati frenũ iniiceret: quam eo facto imminutam omnes homines intelligerent:aut quod illi verisimilius videbatur, vt Cæsari nihil obstaret, quo minus adiunctis multorum regum & principũ auxiliis Regẽ Galliæ regno statim exturbaret.Ipsum enim(vt in omnes parteis se vertat)nihil satis honestæ causæ cõminisci posse, quòd & Cæsari contra induciarum pacta bellum inferat, & Turcarũ auxiliis vtatur:quos ab eo in Parisiorum agro dispositos viri cuiusdam in Gallia authoritatis magnæ literis cõperisset. Non reprobare se eorum cõsilia, qui Christianos omnes in Regem Galliæ accendãt:vt eo sublato(quod breui futurum augurabatur) communi tandẽ tranquillitati & otio cõsuli possit. Hæc ego omnia cum audiuissem, percontari primò cœpi,qui vir hic Omphalius, quémque apud suos in Repub. locũ obtineret. Vt vero intellexi principis illustrissimi Coloniensis episcôpi consiliarium esse, sícque in circulis omnibus,in conuiuiis,in Rep.

loqui, vt vel conſtans iudicium, vel proiecta audacia & improbitas, eò hominem perpellant, vt res falſiſſimas pro veris aſſerat, Chriſtianiſs. Regi conuicietur, conſilia & inhoneſta & inutilia principibus ſuggerat: hoc quodcunque eſt operis, inſtitui: vt ſi errore & imprudentia lapſus ſit, habeat quo ſe corrigat: ſi ambitione, auaritia, aut alia quapiam improbitate peccet, quo ab omnibus coarguatur. Non ignoro autẽ maximo mihi vitio verti poſſe, ſi impotenti quadam iracundia aut erga res Gallicas ſtudio, hoc qualecũque tandem futurum eſt, certamen ſuſcipiam: vt contrà ſpero bonos omnes conſideraturos me, cũ ſimpliciter ad ſingula reſpõdebo, hoc tãtum quæſiuiſſe, vt veritas (ex qua, vt diuinus ille Plato ſcribit, ceu fonte quodam bona omnia naſcũtur) vt ea inquam, multorum hominũ calumniis, perfidia, & inſigni odio demerſa, tandem aliquando reſpiret. Principes autem, ad quos adulatorum & improborum hominũ contagio ſerpit, ex eóque periculum imminet, ne ſatis ipſi diligenter & caute rebus ſuis conſulant, in hoc quaſi ſpeculo ipſi intueãtur, quibus artibus ſe nonnulli inſinuent, vt id tandem efficiant, ad quod eos ambitio, aut alia quæpiam cupiditas impellit. Quòd ſi talium hominum facta priuatis finibus concluderentur, neque in vulgi & imperitæ multitudinis oculos incurrerent, eſſet quoquomodo ferẽdum.

Nunc autem cum natura cõparatum esse videamus, vt eorum iudicium & authoritatem lubentissime sequamur, qui aliquam de nobis statuendi potestatẽ habent, suscepta vero opinio vix cõuelli aut labefactari possit: danda est igitur opera, ne nostra negligentia in hominum mentibus eiusmodi mendacia residere patiamur. Huc accedit, quòd in hac fragili & misera mortaliũ natura, nõ tam quisque quod putat esse verissimũ exquirit, quàm libenter de altero credit, & improbis assentitur. Id quod hodie in hac Christianissimi regis causa perspici potest: & olim in Aristidis iudicio: quem cum Atheniẽses ostracismo ciuitate pellerent, inuentus est ex infima plebe quidam, qui ad ipsum testam adferret, qua exilii suffragia ferebantur, ab eóque peteret, vt nomen ipse suum (hominem enim de facie non nouerat) inscriberet. Quem cũ Aristides ipse interrogaret, an Aristidem nosset, cúrque eum condemnandum duceret, à quo damni nihil vnquam accepisset: se nosse quidem negauit: sed propterea condemnare velle respõdit, quòd ex aliis ciuibus intelligeret eum sibi iusti cognomen asseruisse. Sic hodie tota Germania multæ contra Regem Christianiss. iniuriæ spargũtur, quòd vt grues ducem sequuntur, sic vulgus à potentioribus dicta excipit, aliisque tradit cum fœnore: ita vt sæpe industrii homines & probi fallantur. Quæ cum

ita se habeant, maximo digni sunt odio, qui confictis mendaciis populo imponunt: inque his maxime tui similes Omphali, quorum facta aut dicta propter dignitatem obscura esse aut latêre non possunt. Vt enim gratiam Cæsaris aucuperis, populi plausum captes, commodis tuis inseruias, putas tamen sic excæcatos esse principes, vt tandem non videant vestra consilia eò pertinere, vt Christianus orbis ruina incendium restinguat: hoc est se & reliquos principes perdant, dum Cæsaris potentiæ obsequuntur? Quid si alii haud ita tui studiosi dixerint mirari se, vnde tam repentina commutatio acciderit, quòd tu illi, de quo honorificè prius & sentiebas, & loquebaris, tam impotenter nũc maledicas? nimirum quod de Nicanore Philippus Macedo dicebat, In potentibus esse bene aut male à te audire. aut quod Cæditio Cato exprobrat, Frusto panis hic conduci potest, vt taceat, vel loquatur. Quod vt minime verum puto, ita te etiam atque etiam expendere oportet, quam tu maleuolis de te loquendi occasionem præbeas. Verba enim etsi minus lædunt, quàm facta: magis tamen illius mentem detegunt à quo dicuntur: quòd quisque, vt Syrannes Persa dicebat, verborum suorum sit dominus, factorum autem simul cum rege fortuna. Si igitur ita se res haberent vt tu loqueris, leuitatis tamen notam effugere non

posses, qui cum magistratum geras, aut in Rep. verseris, sic in principum famam irruas, tãquam vnus sis, ex quo reliquorum hominũ iudicium pendeat. Cũ verò apertè falsa sint, quæ de Christianissimo Rege sparsisti, elige vtrum malis, improbum te exili & demisso animo, an vanum & socordem confiteri. Quod tibi non exprobro (à me enim omne maledictũ aberit) sed sic tecum ago, vt quiuis è populo, qui tibi fortasse tantum non tribuat, te neque diligat, neque veneretur. Is enim meritò cum alia multa reprehẽdat, tum id maximè quòd tu (vt periti artifices mentiendi facere solẽt) cum tibiipsi diffideres, extraneorum testimonio & literis tanquam obsignatis tabulis nobiscũ egisti: quódque Demosthenes AEschini obiicit, in describendis locis & personis multus fuisti, vt aliquã confictæ orationi ex eo fidem astrueres. quo quid turpius dici aut cogitari potest? Si priuatim tibi scriptas ab amico literas pro ferres, neglecti officii culpa tenereris: falsum autem ei impingere, quem vitæ dignitas ab omni culpa & errore vindicet, cuíque tu amicũ te esse profitearis, impudentiæ plus habet, turpitudinis nõ minus. Iam verò quid attinet conuitiis veluti è plaustro potentissimum Regem incessere? Si Cæsari ipsi inseruires, quem à Gallis controuersiæ & bella dísiungunt, è tuáne esse dignitate existimares, sic in hostes incurrere, vt aniculæ so-

lent, quæ nullam famæ rationẽ habendam censent, dum quo possunt modo, hostes ipsæ suos vlciscantur? Laudatur meritò Alexãder, quòd cum quidam ipsius miles Dario malediceret, respondisse fertur, Non te alo vt Dario conuitia ingeras, sed vt contra eum pugnes. Inflãmant enim illa principum animos, & quasi furiæ, faces bellorum accendunt: quibus iam annis aliquot totus penè orbis conflagrauit. Omnes propterea hoc loco Germaniæ principes & hortor & moneo, vt pro antiqua generis nobilitate, fide, officio, & tot beneficiis cõfirmata cum Gallis societate & amicitia diligenter considerent, quid sit tandem ex talium hominum consiliis sequuturum: neque se transuersos ab his aut illis rapi patiantur. Id verò diligẽter in primis perpendant, quod ad eos maximè pertinet, excidia Regnorũ omnium, vrbium & populorum ruinas testari, nihil tam perniciosum in hominum vita posse accidere, quàm nimium vnius hominis potentiam augeri: in quem cum certatim omnes omnia conferant, aureis se compedibus vinciendos præbent, neque sentiunt se sic vndique cõstringi & illigari, vt illis effugiendi potestas nulla detur. Quemadmodum igitur Socrates se tam dementem fore negat, vt leoni barbam radere velit, sic rectè & consultò mea quidẽ sententia facient, si ita se totos Cæsari non dedant: cuius hæ

artes ſunt vt tractari ſe tandiu patiatur, donec nullo diſcrimine in hoſtes & amicos ſæuire poſſit. Cuius rei etſi ſatis multa teſtimonia extant, conſtitui tamen cauſas bellorũ quibus Christianus orbis conflictatur, breuiter & verè perſequi, vt & omnes homines intelligant nihil vnquam maluiſſe Chriſtianiſſimũ Regem quàm pacem: & ex eo viri boni proſpicere poſſint, quibus remediis ruenti propemodũ Reip. ſubueniri poſſit. Illæ enim ſunt Chriſtianorũ principum partes: eámque nos omnes curam & diligẽtiam adhibere oportet, vt diſſidia neque alamus neque confirmemus, ſed ſalutaria remedia quæramus, quibus ægra potentiorum mens, ſi non ſanari, at certè curari ſaltem poſſit. Quòd ſi refractariè & peruicaciter eã cauſam tueri velimus, in quam nos peruerſa conſilia, vt ſæuiſſima quædam tempeſtas, abſtulerint, futurũ eſt vt breui Chriſtianæ Reipub. interitus conſequatur. Vt enim omnes omnium hominum vires coëant, vt fœdera omnia & amicitiæ in vnius Galliæ caput & perniciẽ cõſpirent: nulla tamẽ ei inſignis calamitas afferri ſine Chriſtianorũ omniũ luctu facilè poteſt. Quòd ſi pauliſper attẽdere Germaniæ principes velint, neq; ita vnius hominis potentiæ libertatẽ ſuã addicãt, vt ipſius nutu & imperio cũcta gerãtur, proſpicio ipſorũ prudentia & Chriſtianiſs. Regis moderatione otiũ & trãquillitatẽ

toto orbe cōſtitutū iri. Quod vt breui cōtingat, Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM rogo & obteſtor. Quoniam verò vſu comperimus quod Priuernas ille in Romanorum Senatu dixit, Iniuſtam pacem non fore diuturnam: belláq; quotidie ex bellis ſerimus: danda eſt diligenter opera ne conſutis dolis in ſpeciem aliqua pacis fundamenta iaciamus. Ea enim ſola eſt via, quæ ad quietem & tranquillitatem ferat. Cætera homines multo maioribus dānis implicāt, dum ſe pacis aut induciarū nomine deluſos ſentiunt. Vt igitur ad rem veniā: Quòd Chriſtianiſſimum Regem huius belli authorem nominant, id verò diſpiciamus. Agrum Mediolanenſem iure ad ipſum pertinere, nemo eorū qui vſu aliquo in Repub. aut mediocri rerum cognitione ſunt præditi, negat, quod ſciā. Nam & ſucceſſio à Valentina Ioannis Galeatii filia ad Franciſcum Galliarum Regem id ſatis oſtēdit, & diplomata Maximiliani Cæſaris: quibus reiecto Sfortia, in fidem & clientelam Romani Imperii Ludouicum Regem Francorū ex Statuum cōſilio accepit. Quæ ſi dubia eſſent, id tamen vel maleuolorū cupiditati ſatiſfaceret, quòd eius agri & ditionis cōtrouerſiam liberè Germanis principibus diſceptandam permiſit. Quod facere nō ſolēt qui ius in armis poſitū putant, omnéq; iudicium defugiunt, quo ea quæ vi occupāt, retinere poſſint. idipſum

ergo ius agri Mediolanensis, cũ ante annos circiter septem meritò armis sibi Rex Christianissimus vindicaret: quòd & Sfortia contra omniũ gentium iura legatũ necasset, & Cæsar nulla lacessitus iniuria tam hostiliter in Galliæ regnum impressionem fecisset: petente tamen Paulo III Pontifice Maximo, id totum Reipub. Christianæ cõdonauit. Nam quòd prætexebat Cæsar se ideo arma sumpsisse, quòd è dignitate Imperatoria esse censeret Sabaudiæ Ducem tueri, id vanum apparuit, cum ex iniusta ipsius detentione, tum ex eo, quòd causam suam Rex Galliæ in publico Germaniæ cõsessu omnibus probauit. Quæ ideo breuiter percurro, quòd & vetera sint, & ita recentiora consilia mentem Imperatoris detegãt, vt nullam earum rerum mentionem facere sit necesse. Sicut ergo Gracchus ex itinere scripsit se animaduertisse comitiis cõsularibus tabernaculum vitio captum fuisse: ita Imperator cum omnes pacis conditiones Niceæ repudiasset, & tantùm inducias cum Rege Christianiss. pactus fuisset, ex itinere rescripsit cupere se cum ipso ad Aquas Mortuas colloqui, vt inter eos de summa rerum tandem aliquando conueniret. In quo ita se facilem, ita humanum præbuit Rex Christianiss. vt quanuis intelligeret id agi, vt re infecta multorum Principũ legatos dimitteret, qui tum fœderis percutiendi causa venerant: maluerit ta-

men de ſuo iure decedere, quàm quicquã cauſæ Cæſari præbere quo minus eo poſtea æquiore vteretur. Equidem animo maximum dolorẽ capio, cum conſidero nõ perpendi ſingulare Gallorum ſtudium ab illis maximè, qui tum apertè querebãtur prodi Europæ libertatem, quòd ambitioſo principi ita multa Rex Chriſtianiſs. permitteret. Quæ tũ Dii boni Anglorũ concurſationes, quàm frequentes, quàm amicæ literæ? vt ſe in omnes partes vertebãt, ne à Gallis deſtituerentur? quàm cupiiſſet Angliæ Rex penſione illa (quam nũc ferociter poſtulat) decidere, quo præſidium cõtra eum compararet, quem fratrem & fœderatum nominat? Sed ſit ſanè nulla cõſtantis amicitiæ gratia, id in beneficii loco non ponat Angliæ Rex, quòd nunquã adduci potuit Gallus vt hoſtile quicquam contra eum moliretur, omnia humanitatis iura permiſceat, imò obliuiſcatur etiã ſi volet, orta in Anglia ſeditione præſens ſemper è Gallia auxiliũ fuiſſe: tam vecors tamen erit princeps ille mea ſentẽtia prudentiſſimus, vt ſuo ſe gladio iugulet, hoc eſt opibus ſuis eius potentiam confirmet, qui omnium hominũ libertati inſidiatur? Vos item ô Illuſtriſſimi principes cogitare conuenit, nũc cuniculis tentari libertatẽ veſtrã, quæ tum apertè oppugnabatur: atq; meminiſſe quæ tum ſollicitudo, quæ trepidatio fuerit, quantus omnium metus: nec

obliuiſci, ſic ſe ſemper Gallum geſſiſſe, vt præ ſe tulerit, nullum ſe vnquam cum eo fœdus initurum, qui veſtræ libertatis expugnandæ cõſilium cepiſſet. Quòd ſi aliqua ratione orta inter vos diſſidia cõponi poſſent, fidẽ ſuam, diligentiam & authoritatẽ eſt pollicitus. Contrà, quid alii fecerint videamus. Cum ita facilem nactus eſſet aduerſariũ Cæſar, ſpes ei ſtatim iniecta eſt fallendi hominis, ſi ita ſe totũ componeret, vt paci & otio conſulere, nullúmque non mouere lapidem videretur, quò firmam & æternam cum eo amicitiam quibus poſſet officiis ſanciret. Latebat interim incluſum illud odium: quod, vt emiſſæ caueis immanes beſtiæ, magno poſtea impetu in Gallos erupit. Miſſo enim in Galliã Legato Sancto Vinciano homine nõ tam verſuto quàm perfido, de cõtrahenda inter eos adfinitate, iungendíſque matrimonio liberis egit, compendiariam eſſe ad imponendum viam ratus, ſi montes & maria polliceretur. Non eſt difficile mentem Cæſaris indagare homini non omnino ſtupido, ſed tum oculos præſtrinxerat Gallis, cum quietis & otii ſpes, tum Reipub. Chriſtianæ amor, vt ſemel atque iterum deluſi, non intelligerent. Ad extremum verò, etſi neminem latebat quorſum Mæandri & anfractus conſiliorum pertinerent, nihil tamen honeſtius viſum eſt quàm beneficiis eum & patientia vincere, vt partem aliquam

boni & æqui impetrarēt. Sed quid facias, vbi sunt intimis visceribus defixi ambitionis aculei: vbi regnandi cupiditas hominem dè statu deiicit, sensus omnes, animum, mentem totam occupat? Si perferas, magis ac magis accenditur: Si repugnes, mare cælo confundet: Si beneficiis emollias, humanitate mitiges, vt chamæleon, se in omnes colores, præter album mutat: ita hæc dominandi libido quiduis potius, quã honesta consilia sectabitur: & si apertè proficere nihil possit, ad fraudes & dolos cõfugiet. Quod extremũ est in rebus mortalibus, necessitas fortasse cõpellat: at Cæsar ne tũ quidẽ adduci potuit, vt de ingenio suo quicquã remitteret. Gandauẽses magistratuũ iniuriis cõpulsi, indictionibus, tributis, vectigalibus exhausti, in summa rerũ desperatione mori potius decreuerunt, quàm diutius Cæsaris imperiũ perferre. Ad tumultum primò res venit, exin seditio Reconcitata: ad extremũ, bellum imminebat. Regina Maria, vt nunc minis, nunc precibus ageret, nihil proficiebat. Verũ est enim quod Poeta ait,

Tollas licet omne quod vsquam est
Auri atq; argenti: scutũ gladiúmque relinques,
Et iacula & galeam: spoliatis arma supersunt.

Item alio loco,

Furor est post omnia perdere naulum.

Maiorũ ergo gentiũ Dii implorandi, qui perditis & profligatis rebus opẽ ferrẽt, permultũ item erat positũ in celeritate. Vt enim flamma lõgius

ſerpendo vires acquirit : ita ſeditio, ſi non comprimas,paruis initiisprofecta,magnum ſæpe excitat incendium. Cæſar igitur non eſſe cunctandum ratus,breuiſſimam eſſe ex Hiſpania in Belgicū viam ſciebat,ſi per Galliā iter faceret. Quod (vt paucis ſingula complectar) non ſolum obtinuit: ſed plaudente populo,ducente nobilium caterua, Rege etiam ipſo comitāte, feſtis vbique vocibus, inaudita & incredibili pecuniæ effuſione exceptus eſt. Putabat enim Rex Chriſtianiſs. ſe lætiſſimum diem videre, quòd obliterata bellorum memoria, omni vindictæ ardore extincto,perpetuæ pacis quaſi obſidem teneret. I nūc Omphali, & Gallū belli authorem nomina, qui naturæ,pacis ſtudio,vim intulit:ſublatum veneno filiū,ſummiſſos ſicarios qui eum in ſuo lectulo interficerent:hoſtilem in Galliam eruptionē: tot proditiones, tot maledicta obliuioni vel ſilētio potius tradidit: quò facilius paci, otio & trāquillitati conſuleret. Oſtentatione fœderis Gallici Cæſar ſubditos ſuos in miſerrimam ſeruitutem,qua & nunc premūtur, coegit: omnémque inuidiam tam tetri facinoris, tam acerbæ in Gādauenſes crudelitatis in Regem Chriſtianiſs. trāſtulit. Dicta omnia & promiſſa de Mediolano,de contrahenda adfinitate, facta neſcio cuius regni mētione,ſtatim eluſit:nec ex eo die deſtitit perniciē Galliæ & interitū,ſi res ex voto ſuccederet,

moliri. Eum autem nihil maluiſſe quàm bellũ, etſi ex his quæ conſequuta ſunt, perſpici poteſt, non patiar tamẽ diutius homines in errore verſari: & conſilium Cæſaris aperiam. Hiſpani collata ſæpenumero ingenti pecunia, expeditionem in Africam ſtipulati fuerant: vt tuta ſua littora à Barbaroſſæ incurſionibus & latrociniis eſſẽt. Germani item imminente bello in Hungaria, meritò poſtulabant vt Cæſar eò vires ſuas omnes cõuerteret: quod eũ haud dubiè feciſſe decuit, qui eis tam multa polliceretur. Videbat igitur aut bellum ſibi contra Turcas gerendum, aut ſe multis artibus collectam Germanorum gratiam amiſſurum, quòd eos in tam præſenti periculo deſereret. Mouebat in primis vtilitas, quòd priuatim nihil ſibi eo bello acquireret: periculum autem eſſet, ne poſt decẽnium illud, quo induciarũ tempus cedebat, Regi Chriſtianiſs. inops & adflictis rebus obiiceretur. Nihil itaque commodius viſum eſt, quàm Regem vel inuitum ad belli conſilia impellere: vt duorũ quæ tum ſibi proponebat, alterutrum efficeret. Si vlla ratione perpelli poſſet Rex Chriſtianiſs. ipſe caperet iniuriæ ſuæ fructũ: in eum totius orbis odiũ concitaret: & ex Turcici fœderis ſuſpicione inuidiã apud principes conflaret: nihil denique non moliretur quo regnum illud quod ſpe deuorarat, iterũ tentaret. Sin minus, paulatim Regẽ Galliæ, alióſque Chriſtianos

principes assuefaceret omnia perferre, quæcũque illi facere collibuisset. Nec eum spes fefellit. sic enim rẽ aggressus est, vt necesse habuerit Rex Christianiss. armis iniuriã propulsare: aut suscepta ignauiæ & muliebris cuiusdã animi infamia & macula, magnũ rerum suarũ discrimen subire. Ad quæ antequam veniam, Illustrissimos & prudentissimos Germaniæ principes considerare velim, quid comitiis Ratisbonensib. actum sit: vt luce clarius videant, nihil eum solidi aut expressi, sed præstigias quærere, quibus ipsis imponat. Vt enim nugatoria illa & sophistica de cõcordia religionis omittam, quibus nõ tam agebatur quid constitui piè aut doceri posset, quàm simulata quædam erga Germaniæ status & Papæ collegiũ voluntas: in negotio Turcico post hominũ memoriã callidissima ratione proposuit terra & mari bellũ contra Turcas gerendũ esse: vt sibi maris partes deposceret, terra autem grauiss. belli onus Germanis imponeret. In quo duo potissimũ sequebãtur: vnũ, vt tanta belli mole oppressi Germani, ipsius iugũ detrectare non possent: alterũ, vt aliquid nihilominus ipsorũ causa fecisse videretur, cũ nihil effecisset. Erat enim eos sumptus in bellũ Turcicũ imputaturus, quos alioqui facere cogitur in Sicilia, Neapoli, tota Italia, in ea deniq; Hispaniæ parte quæ Africã tangit. Si bene & fœliciter res cecidisset, regnũ Hungariæ ipsius fratri

Ferdinãdo Germani reſtituerẽt,ipſe portubus & mari potiretur.Euangelicis principibus ita multa ſe facturum recepit,vt non plura Chares olim promiſerit.Nũc Cleuenſi victoria inſolẽtior factus,bellũ eis minitatur. Nõ eſt quod olim prouerbio Athenis dicebatur, Theramenis cothurnus:ſed Philippi cuiuſdam Macedonis, aut Turcæ potius veteratoria & inſignis calliditas, cum vtroſque ex æquo te amplecti ſimules: hunc bona ſpe confirmes,alterum deterreas: hunc nõ ames,alterum oderis: ſic toto orbe ſeditiones,diſſidia,bellũ denique tuis artibus ſerere, vt profligatis & confectis omnibus ſolus imperes:ex noſtris malis tua compares commoda: ſolus viuas: nos veluti vmbræ quædam exuctæ & exangues tuam aquilã circunuolitemus. Neque verò Cæſar Papam prius odiſſe cœpit,quàm Angliæ Rex ad ipſius partes acceſſit.Hunc porrò neque amare poteſt, neque diutius in ipſius amicitia manſurus eſt, quàm id conducere rationibus ſuis putabit.Quod ſi par animo euẽtus ſequatur, (quod Deus auertat) hunc ipſe regno præcipitem, aut ipſius liberos dabit. Aliud nunc longè agitur,quã Brunſuicenſis reſtitutio,in qua ſi inſiſtere(vt ſpero)non poſſit, viam ſibi cõtra Gallos præſtruet, vt qua poterit ratione, id quod vult aſſequatur. Nũc vt ad rem redeã,quàm tetro,quàm immani facinore Chriſtianiſs.Regẽ vel inuitũ ad bellum

Cæſariani impulerint, operæpretium eſt cogno ſcere, quò leuiora illa quæ Ratiſbonæ acta ſunt, melius perpendi intelligiq; poſſint. Primũ quòd Sabaudiæ Duci Regis Chriſtianiſs. accuſandi locum Cæſar dedit, contrà, quàm præ ſe ferebat. Deinde vafro conſilio egit, vt libellus ille concordiæ, de qua inter eos qui Collocutores vocabantur, cõuenerat, ad ipſum Regem mitteretur: vt ſi probare ſe diceret, in Papæ odium incurreret: ſin minus, alterutrum ipſe Cæſar efficeret: aut eam à Germanis, quam cupiebat, gratiã iniret, quòd ſolus ea non improbaret: aut Gallum, vt tranquillitatis & cõcordiæ hoſtem inſectaretur. Tertiũ verò, vt non eſt à multis animaduerſum, ita eximiæ cuiuſdam artis fuit, rogare Chriſtianos principes, vt ſimul cum ſacroſancto Imperio, pium illud & nunquam ſatis laudatum cõtra Turcas bellum ſuſciperent. quod & nũc agitur. Id verò perinde eſt, ac ſi Imperator omnes principes rogaret, vt ipſe omnium humeris ſublatus, in monarchica illa ſella collocaretur, cuius adipiſcendæ cauſa nihil non faciẽdum putat. Legatos duos Cæſarem Fregoſium ſupremi ordinis equitem, & Rinconem eximiæ prudentiæ & auctoritatis virum interficiendos, cũ Venetias proficiſcerentur, curarunt. Cuius facti indignitatem cum ſuſtinere non poſſent, primo inficiati ſunt. Deinde cum Langæi opera ita inueſtigata & cõ-

perta essent omnia, vt manifestè tenerentur, ad illud confugere, cuius specie velificantur: missos eos ad Turcas, atq; ideo iure vt Christianæ Reip. hostes, interfectos fuisse. Quod falsissimum esse vel id satis ostendit, quòd mandatorum commẽtarios non euulgarunt, homines alioqui ita in spargendis rumoribus exercitati, vt dubium reliquerint quibus in rebus eis fides potissimum haberi debeat. Id enim mendaciis consequuti sunt, vt eis, etiam si verum dicant, nõ credatur. Si igitur ipsorum opera è medio sublati sunt, non refugiant, non tergiuersentur: sed factũ agnoscant, dum iure probent legatos, qui publica fide & induciis freti, sine cuiusquam iniuria proficiscuntur, indicta causa necari posse. Sed illud ridiculũ, quòd omnem huius facinoris suspicionem à se amoliri contendunt; & interim deprehensos esse commentarios affirmãt, quibus ad Turcam mãdata cõtinebantur. Sed vt illud vobis dem, quod prius asseuerare nõ potestis, quàm de vestro scelere confiteamini, aliquanto tamen clarius explicate cuiusmodi mãdata fuerint. Non enim si ad Turcam legati proficiscebantur, idcirco aliquid moliebãtur contra Remp. Aliter enim quid Papæ, Venetis, Polono, imò quid ipsius Cæsaris fratri faciatis, qui tam abiectè (ne quid aliud dicam) à Turca petiit vt sibi Hũgariæ regnum imposito tributo concederet? Sed vt in huius causæ arcem

inuadam: Si tam amans pacis fuit Cæsar, quàm videri vult, cur tum cũ Christianissimo Rege nõ expostulauit? cur ad id statim prosiluit, quod extremum esse solet, vt si alia ratione nobis non satisfiat, rem gladio vindicemus? Expendite nunc vtiliúsne Reip. fuerit legatos dimitti, an funestissimum toto orbe incendium concitare: aut honestius Achillæ, Tolumnii, Ariouisti (qui ex omni ferè hominum memoria soli legatos interfecisse recensentur) exemplum vsurpare, quàm id, quicquid erat, contra eos odii, remittere: atque vindicta potiorem ducere Reipub. tranquillitatem? Ne autem homines suspensos teneam, explicabo breuiter quid à Turca Rex Galliæ petat, & quæ tum ad eum mittendi causa fuerit: vt intelligi possit, eum, qui simulatione hostẽ se Turcæ haberi vult, plus malorum in Rẽp. inuexisse, quàm vt ei vlla ope, nisi diuinitus auxilii quippiam affulserit, subueniri queat. vt contrà, is qui Turcici fœderis inuidia flagrat, nulla alia causa adductus oblatam à Turca pacis & qualiscunque amicitiæ coniunctionem non repudiauit, quàm quo laboranti Reip. mederetur. Illius igitur auspiciis, Cassiandri ductu, Germanus miles in Illyrico, ferro & fame absumptus est. Croatia ferè tota Dalmatiæ pars non exigua sub acerbissimum Turcarũ iugum redacta, serò queritur se Austriacorum imperio à Reipub. Christianæ visceribus

auulſam fuiſſe. Eiuſdē auſpiciis iterum Germanus exercitus in Pannonia(Brandēburgenſis ſcilicet fide & diligētia) dyſenteria, fame & phthiſi quadam periit. Hungaria tota(proh dolor) iſtorū temeritate, quæ veluti in præſidio pro Reip. ſalute excubabat:illa inquam nobis erepta,Turcæ imperium ferre cogitur. Vidit Ambracius ſinus fugatam Hiſpanorum & Venetorū claſſem. Caſtrum nouū in Illyrico, Africæ littora ad Algeram Chriſtiano ſanguine redundarūt. Sequuta eſt vaſtitas Germaniæ, Italorū trepidatio: &, vt Græco verſu complectare,hoc imperante,

Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.

Rex Chriſtianiſſimus cōtrà regnū pupillo, Hungariam Chriſtianæ Reipub. cōſeruare cupiebat. & id partim authoritate,partim ſuadendo perfecerat: ſi Ferdinādus Rex tam æquo animo legitimum Regē tuliſſet,quàm libenter Turcæ tributum obtulit,atque Germaniā in neceſſariam vitæ,dignitatis & fortunarum defenſionem, ſublato quaſi propugnaculo,cōiecit. Idem propemodū Venetis accidiſſet, niſi eos conſilio ſuo & authoritate Rex Galliæ ſubleuaſſet. Tradita tamen Nauplia & Monembaſi gens alioqui prudentiſs. Cæſarianæ coniunctionis pœnas dedit. Cū item anno ſuperiore Rex Chriſtianiſs. Spiræ conſiliū & fidele & Reipub. ſalutare dediſſet,ne temere & non aliter conſtitutis rebus Germani aduerſus

Turcam bellum decernerent, vt Imperii & Germaniæ nomen apud exteros celebre & veluti sacrosanctum ab omni temeritatis & ignauiæ labe liberum intactúmque maneret: id literis publicè Cæsar accusauit prodi Rempub. cõmunicasse Gallum cum Turca, fortunas & consilia questus est. Sed euentus docuit (quod sine magno animi dolore commemorare non possum) vter maiorem rerum suarũ, aut publicæ salutis & otii rationem habuisse videatur. Rex igitur Christianiss. omnem diligentiam adhibuit, vt tranquilla Germania, incolumi & florente Pannonia, pax toto orbe cõstitueretur. Cæsar variis artibus hãc perdidit: illã concitat, hortatur, rogat, vt bellum Christianiss. Regi indicat, satis se genio non fecisse existimans, nisi quã iam externis bellis implicauerit, eam à potentissimi Regis amicitia & fœdere præterea diuellat. Quibus omnibus accedebat iniustissima comitatus Sancti Pauli occupatio: de quo in pacto induciarũ disertè cautum erat, vt eius possessio penes Regem Christianissimum esset. Atque ideo legatum ad Reginam Mariam, illius possessionis repetendæ causa misit, vt siquo modo suum tueri posset, armis non experiretur. Cui à Burgundico consilio id tantum post varias ludificationes respõsum est, Cæsaris Legatum esse in Gallia, à quo ista omnia petenda essent. Quòd si Regi Christianissimo non

ſatisfieret, daturos ſe operã pollicebantur vt Cæſar multa antè de ſuo iure concederet, quàm res ad belli diſcrimẽ deduceretur. Sed prodidit ſe ſtatim ſimulatio, planúmque fecit, nihil eos malle, quàm bellum: cum tam ſtudioſè omnia conquirerent, quæ ad id ſpectare videbantur. Illa enim ipſa die grauiſſimo edicto ſanxerunt vt omnes qui ſectam Cæſaris non ſequerẽtur, prouincia excederẽt, aut fortunis omnibus & vita mulctarẽtur. In quo illud crudeliſſimum, quòd miſeros ciues à domino ſuo deſciſcere coegerunt, aut exilii cauſa ſolum vertere. Turpiſſimũ verò, quòd illud ipſum eo potiſſimum tẽpore faciendum cenſuere, quo amicitiæ ſpeciem præ ſe ferebant. De iuriſdictione epiſcopi Morinẽſis, quam Cæſar neſcio quo prætextu interuerterat, idem planè reſponſum legatus tulit: cũ interea ſe probaturum diceret diploma illud Romanum, quo ſolo ipſi nitebantur, per ſurreptionẽ (vt Iuriſcõſulti vocant) cõceſſum fuiſſe. Quòd ſi id in ſummi cuiuſdã beneficii loco Papa Cæſari deferret, non poſſe tamen eum ſine totius Eccleſiæ conſenſu receptam tot ſeculis prouinciarũ commutare diuiſionem. Equidem multum mihi effeciſſe videor, quòd in quo maximè Cæſariani ſe iactant, in eo ipſo non minus turpiter eos mentiri, quàm improbè ſe geſſerint docui, eo potiſſimum nomine, quòd eis detracta in poſterum fi-

des videtur. Nam quòd destitutum à Christianissimo Rege Cleuẽsem dicunt, etsi ex eo falsum esse cõuinci potest, quod ille scripto in Germania diuulgauit, aliquanto tamen mitius agam, ne beneficium illi exprobrare videar: breuitérque demonstrabo vter immeritò ab altero desertum se & proditum dicat. Iam inde ab initio belli, quod illi Cæsar cõtra omnium gẽtium iura intulerat, amicos suos rogare in Germania Rex Christianissimus nõ destitit, vt ei in rebus omnibus auxilium ferrent. Ipse porrò cum vigintiquinque millia aureorum in singulos menses suppeditasset: ad extremũ vt intellexit Cæsarem tantis copiis, quantas ipse in Hispania, Italia, & tota ferè Germania cõtrahere potuerat, hostilem admodum in Iuliacum impressionem fecisse, maluit sua prædæ & incendio obiicere, quàm illum vel minimam rerum suarum iacturã facere. Itaque relicta Picardia, rebus omnibus secundè & prosperè fluentibus, Luxemburgum exercitum eo animo traduxit, vt procurata re frumentaria, quàm posset maximis itineribus eò contẽderet, vbi Cæsar obsidionẽ soluere aut prælio decertare cogeretur. Sed ea nihil profuerũt: ita dux Cleuensis siue ignorantia incautus, siue metu coactus, in seruitutẽ & exitiũ præceps ruebat. Prius enim de deditione auditum est, quàm vt ei vlla ratione ab amicis subueniri posset. In quo illud

ſatis mirari nõ poſſum, quòd adfinitatis, fœderũ & conſanguineorũ amicitiæ immemor, eo ipſo tẽpore quo abiectè libertatẽ ſuam addixit, quinquaginta coronatorũ millia à Chriſtianiſſimo Rege accipere non dubitauit, cũ tamẽ ei hoſtem ſe fore in poſterũ Cæſari promiſiſſet. Quæ omnia vt culpare nõ inſtitui (ſatis enim per ſe cuiuſmodi ſint oſtendũt) ita magnũ animo dolorem capio, cum cõſidero, nõ ſatis perpendi quantum inter antiquã Germanorũ fortitudinẽ atq; prudẽtiam, & noſtrorũ hominũ tarditatem aut ſimulationẽ potius interſit. Illos enim omnes hiſtoriæ teſtantur, vitam ſæpe pro libertate, magna cum laude poſuiſſe: hi verò in beneficii loco ponũt, quòd Cleuenſis amiſſa libertate, direptis fortunis, eius beneficio viuat, cui longè plura ſponte tradidit, quàm ei fortuna adimere potuiſſet, vt ſe totã in Cæſaris ſinũ abdidiſſet. Non vidẽt (vt obiter ad alterũ Omphalii caput reſpõdeam) patefactã Cæſari viam, imminutã ſacroſancti Imperii dignitatẽ, nihil nũc obſtare quo minus cũ volet, longè maiora moliatur: neque conſiderãt quàm altè inſitũ cõtra quoſdam odium in ipſius animo inſideat: quàm magno in metu victuri ſint qui vel latũ vnguẽ ab eo diſceſſerũt. Si dolet, meminit: ſi placet, obliuiſcitur: ita verſutus eſt, vt quẽlibet vultũ ſibi affingat: perſonã rurſus cũ vult, detrahit. eũ vicini timent: hoſtes

formidant:amici nõ ſatis credũt:& vt vno verbo dicam, Dulcis inexpertis cultura potẽtis amici: Expertus metuit. Eum enim amare non potes,qui de te ſtatuendi poteſtatem habet: neque repugnare audes,cum te ex ipſius imperio explicare non poſſis. Quanto igitur ſatius erat,vectigalia,imò aras & focos pro nihilo ducere, quam ita ſe ſuáq; omnia vnius arbitrio permittere, qui lubenter neminem liberum eſſe patiatur? Quid eſt autẽ, quòd laſciuientem Germaniæ libertatem eo facto cõpreſſam fuiſſe dicant? cum longè magis timendũ ſit, ne non ſatis ſibi Germani caueant, quàm ne vanum ſibi metum ii confingere debeant,qui non ſentiunt vitam ſine libertate nullam eſſe.Neque verò Cancellarii factum reprehẽdere debent, qui inducias aſpernatus eſt, cum maximo id nunc illi dent vitio, quòd tam iniuſtæ paci conſenſerit, vt eum authorẽ & impulſorẽ fuiſſe non dicam.Res igitur ſic geſta eſt: Dux Cleuenſis ad conuentũ Nurembergenſem Legatos miſerat,quibus id in primis mandatum fuerat,vt Ordinibus Germaniæ exponerẽt,quàm crudeliter Cæſariani Ducatum Iuliacenſem (de quo nunquam controuerſia fuerat) cæde & incendio vaſtaſſent: nulláque vnquam ratione adduci potuiſſent,vt ex Imperii legibus & decretis, quæ aurea illa (vt vocant) bulla continentur, ſua in iudicio Cameræ aut principum cõſilio repe-

terent. Itaque rogarent eos primùm vt publicæ tandem libertati consulerent, quæ tum à Cæsare oppugnaretur, cõtra quàm Frãcfordiæ dictũ ab eo & promissum fuisset. Deinde ne diutius malum illud in Germania grassari sinerẽt, quod apertè Reip. interitum denũtiaret. Quòd si iustæ pacis conditiones ab Ordinibus proponerentur, nec Duci inhonestæ, nec toti Germaniæ inutiles: eas ipsi non repudiarent. Sin verò nihil boni atque æqui impetrare possent, auxilia ex antiquo principum Germaniæ fœdere postularẽt. Nihil æquius visum est, ita vt omnium animi ad pacis consilia inclinarẽt, si Cæsariani tolerabili aliqua conditione pacisci voluissent. Sed vt maior eorũ ambitio visa est, quàm vt ei mederi possent, nisi se Geldriæ & Iuliacensiũ Ducatu Cleuensis abdicaret: re quasi comperendinata, totũ id negotium ad proximos conuẽtus reiecere. omnes ferè Germaniæ Ordines re infecta discesserãt, cum ecce tibi Omphalius existit magna pacis simulatione, eam se controuersiam diremturum pollicetur. Aderãt & alii, quos hominis species fallebat. Atque rés tandem eò deducta est, vt Cæsarianis Cleuiæ Legati, domini sui nomine reddituros se ea omnia promiserint, quæ ipse iure belli occupasset: cum interim Iseberga oppidũ Cleuense, quod ceperant, Cæsari liberum maneret. Quinetiam quo maius fidei suæ testimoniũ ex-

taret,arcem ſuam munitiſſimam Sittart,de qua nulla eſſet controuerſia, Cæſari, relicto præterea in eius poteſtate induciarum tempore, permiſerunt: eoſdem ipſe Cleuenſis interim cum Cæſare hoſteis haberet, quod ſiniſtrè in Galliæ regem detorquebant. Quibus omnibus id agebatur, vt ſe à Gallorum fœdere diſiungeret: ipſe ſibi perfidiæ & ingrati animi notam inureret: militē vel perpetuò alere cogeretur, vel omnia Cæſari permittere: imperii tutela ſe abdicaret: ſuorum libertatē proderet: in ſua deniq; ipſius cauſa præuaricaretur. At,inquies Omphali, nullo id vitio noſtro,ſed rei difficultate cōtigit:ita vbique Cleuenſi periculū imminebat. Ego verò honeſtius eſſe duco, intrepidū ſe morti offerre, quàm animo molli & effœminato præditū, ſic ſine laude viuere vt mori videaris. Nolim te, aut aliū quēpiam eius rei culpam ſuſtinere: tantum abeſt vt tibi crimen hoc impingam. ſed tamen qui tanta rei indignitate non commoueatur, is omnis ſenſus expers ſit neceſſe eſt.Huc accedit quòd milites Cleuēſes ferè numero Cæſarianis pares, certè robore & vſu longè ſuperiores, ita ad pugnam appoſiti fuerant,vt non dubiam omnibus victoriam pollicerentur.Sed vt poeta ait,

Ἔνθ᾽ ὅτε δειλὸς ἀνὴρ, ὅτ᾽ ἄλκιμος ἐξεφαάνθη,

Diuites eſſe ſine periculo & viuere volumus, ſatis & famæ & dignitati factū exiſtimamus, ſi o-

mnibus conferti voluptatibus lucē hanc intueri poſſimus. O antiquam Germanorū virtutem, qui Imperatorum poteſtatem iuris & recti finibus concluſerunt: nec cuiuſquam libidinem eò excurrere paſſi ſunt, vt ſibi ius diceret, atq; legibus ſolutus in aliorū fortunas temere graſſaretur. Reuiuiſcat nunc aliquis: & mulieres, pueros, ſenes, ab Hiſpanis abſtrahi videat: domos inflammari: captiuos duci principes: ſacra omnia & prophana violari, vt vnius hominis cupiditatē expleant: nō erigat ſeſe? nō aduerſetur? nō mortem millies oppetere malit, quàm ſic in ſeruitute viuere? Sed quoniam pax virtutis alumna, bonorum omnium parens eſt, & nutrix: ad otium & tranquillitatē conſilia conuertamus: dum pax ſit eiuſmodi quæ propè collapſam Remp. ab interitu vindicet: Turcam reprimat: Chriſtianos denique principes firmiſſimis amicitiæ vinculis coniungat. In quo illud primo loco perpendere oportet, longè honeſtius eſſe & magis Chriſtianæ religioni conſentaneū, eos tueri qui iniuria adfecti ſunt, quàm vnius hominis cupiditatē explere, qui totius orbis Imperium ſpe deuorauit: atque recordari Ioan. Hungariæ Regē quem Oratores quidam in Germania (vt nunc Omphalius facit) tollendum de medio clamabant, cū ab Auſtriacis vndique premeretur, ad Turcarum auxilia confugiſſe, ex quo infinitæ propemodum in-

Rempub. clades redundarunt. Eam esse hominibus ingenitam cupiditatē, vt quò plus possunt, eò plus appetant. nec facilius fieri posse, vt infinita Cæsari tribuendo, pace fruantur, quàm Rex Christianis. quanquā multis lacessitus iniuriis, in Germanorum fauore, amicitia, obseruātia nō acquiescat. Etenim si serio Reip. opitulari velimus, in eo vel in primis elaborandum est, vt quibus radicibus pax potissimum nititur, iustitia, fide, æquitate, eas nos eò altius principum animis infigamus, quo maius periculum imminet, ne hoc quasi morbo, recreata Resp. nouo postea tumultu conflictetur. Vt enim concurrāt omniū Christianorū auxilia, vt vrbes aliquot, oppida, aut arces expugnentur (quod fieri facilè non potest) vulnus certe accipiet Resp. nec prius Galli conquiescent, quàm id quicquid erit, iterum receperint. Id quod nunc immortalis de Mediolano controuersia declarat: quā multas vbique strages edidisse videmus? Quid ergo opus est (vt inquit Sophocles) ἄπολυ ἄλλοις ὑκίδν, id est mutuis nos vulneribus confodere, cum Turca (qui nunc quasi ἔφεδρος & spectator, sed alacer & promptus sedet vt vigens ipse & integer cum defatigatis luctetur) sic se cōparet, vt monere pii omnes debeant Cæsarem, ne dum solus regnare cupit, se ac totam Remp. hosteis simul & amicos perdat. Si enim Regē Christianiss. contumeliis pergat adficere, nec exorari

ſe patiatur, vt aliena potius reſtituat, quàm ſumma rerum periclitetur: huic vitio verti non poterit, ſi ad exterorum conſilia confugiat. præſertim cum ſi ſua recuperet, Chriſtianæ Reip. fortunas, ſubditos & operam ſuam (ſiqua in re vſui eſſe poſſit) liberaliter deferat. In quo illud vel inprimis conſiderandum eſt, ſic iam inde à centum fere annis comparatum eſſe in Gallia, vt externo milite magis, quàm ſuo Reges vtantur: quòd ea agricolarum & artificum opera deſeri aut intermitti non velint, ex quibus præſentiſſimum ipſi vectigal ſemper acceperunt. Cum igitur Germania quæ ſemper de milite accommodare ſolebat, non tãtum ſuis illa militia interdicat, ſed quibus poteſt rebus præterea Cæſarẽ iuuet: non eſſe committendum Regi Francorum vt inermem ſe & nudum tot hoſtibus obiiciat, ſed Græcos omnes citius, Sarmatas, Barbaros, Turcas in auxilium euocandos, quàm regnum ipſe tot annis conſtitutum, literis, opibus, cæli bonitate florentiſſimum diſſipari patiatur. Quòd ſi Cæſar eo ſit animo vt nihil tam cupiat, quàm imperii ſui fines propagare, hoc ſaltem cogitet, quãto ſit vtilius adiunctis aliorum principum viribus, immaniſs. hoſtem aggredi, quàm inteſtinis diſſidiis eius potentiã alere, qui ad Reip. perniciem natus, educatus & conſtitutus eſſe videatur. Quantũ enim aduerſus Galliæ Regem poſſit efficere, vt ex aliis multis antea, &

nunc ex hoc perſpici potuit, quòd Landericũ op pidulum duabus horis à Gallis captum, duobus ipſe Menſibus obſedit & oppugnauit: tantúmque abeſt vt expugnarit, vt quotidie maxima ab eis intra vallum & foſſam damna acceperit. Qua vero die, quaſi teſtudo caput è caſtris extulit, vt alterum oppidũ Goiſiã tentaret, tanta ferocia oppidani erupere, vt eũ ſtatim in proximas ſyluas cõpulerint: nec prius fugæ finis factus eſt, quã interfecti cõplures, capti nobiliſs. Duces, & in his Ducis Ferrariæ frater, ſequentiũ impetũ repreſſerũt. Ad extremũ Rex Chriſtianiſs. vt in ægrorum militum locum alios ſufficeret, commeatúque rerũ omnium, quarum penuria in oppido laborabatur, commodius iuuaret, caſtra ad arcem Cameracenſem promouit. Quò cum perueniſſet, Cæſarem biduo obſidionẽ ſoluere coegit, factáque ter pugnandi poteſtate, ſic ſe cũ exercitu incolumi in Galliam recepit, vt Anglorũ, & aliorum equitum leuis armaturæ omnes ferè Duces captiuos abduxerit: cum tamẽ iniquo loco extremã ipſius aciem adorti fuiſſent. De Luxemburgo tãtum id habeo dicere, oſtendiſſe Regem Galliæ, ſe id poſſe efficere, quod reliqui homines fieri non poſſe cenſebant: nec tam ſeuerè ad calculum exegiſſe, quàm Cæſariani ſolent, quàm vtilis eſſet Luxemburgi poſſeſſio: tantúmque id ſequutum eſſe, vt toti orbi planum faceret, nullo Gallos aut ſum-

ptu aut incõmodo deterreri, quo minus id quod ſemel ipſis viſum fuerit, ad extremũ perſequantur. De Furſtenbergenſi ſic omnes homines iudicant, æquum fuiſſe vt pecuniæ partẽ quam tot hominum damno in Gallia cõparauerat, in hoc bellum inſumeret: atque ſe cũ præclaro aliquo & inſigni facinore Cæſari venditare cupit, ſic gereret, vt ei proditionis nomine ſuſpectus, cũ magna infamiæ nota ad priſtinum illum lectulum redire cogeretur. Sed quid tam exile aut ieiunũ dici aut cogitari poteſt, quàm Cæſarẽ eorum opera vti, quos ſibi infenſiſſimos fuiſſe cognouit? Anglorum auxilia ſibi adiungere, à quibus familiæ ſuæ inuſtam ignominiæ maculã præ ſe fert? Landebergos, Roſſeymos, Furſtenbergenſes, pollicitationibus & blande appellãdo pellicere, quos etſi extremo, vt par eſt, odio proſequatur, ſic tamen vtilitatis ſpe ſibi conciliet, vt iudicio eos & adfectu, non ſimulatione cõplecti videatur? Quæ Re cum ita ſint, iam omnes intelligere arbitror Regis Chriſtianiſſimi conſilia & cogitationes non eò pertinere, quo Omphalius commemorauit: ſed ad Chriſtianæ Reip. pacem, tranquillitatem, dignitatem & amplificationem. Cæſarem contrà id vnum agere & moliri, vt ſpecioſo quodam titulo Galliæ Daniæque Reges petat, expeditionis Burgundicæ aut Campaniæ prætextu Heluetiis & Lotharingis inſidietur, quorum ditiones inge

nita ſibi & auita cupiditate ſpe deuorauit, vt faciliorem poſtea in Landgrauium & alios principes Illuſtriſſimos ſibi viam patefacere poſſit, & regnum illud ſuum Germanorum, quod iandudum ſibi deſpondet, conſttuere: etiam ſi omni eos humanitatis officio proſequatur, imò maieſtatis ſuæ faſces (quam ſacroſanctam Diis & hominibus videri vult) ſubmittat, quo iis artibus irretitos, ad extremũ ſibi parêre cogat. Quo melius omnes communis periculi quod in eos intẽtatur, recordatione excitati facturi ſunt, ſi omnem diligentiam, operã, ſtudiúmque adhibeant, vt ita rebus rationibúſque omniũ conſulatur, vt Chriſtiana Reſp. & domi ab inteſtinis bellis ſoluta ac libera, & foris ab hoſtiũ incurſionibus tuta, eam tandem aliquando quam maiores noſtri pepererũt, recuperet dignitatem. Nam quod ad nos attinet, Deo Opt. Max. eiúſque filio ſeruatori noſtro IESV CHRISTO humili animo ſupplicamus, vt principum mentes ſuo inſtinctu ad hæc conſilia & ſuſcipienda & perficienda pertrahat.

OV LA, OV NON.